

MOD KRISTENDOMMEN

CARSTEN PLOUG OLSEN

Indledning

Et skrift mod kristendommen. Hvad skal vi med sådan et skrift, og hvad skulle et sådant indeholde? Som det er nu, er kristendommen stivnet i dogmer, der ikke let forstås, dogmer, som, ifølge dogmets almene natur, kræver blind tro, uden at vi stiller spørgsmålstejn ved dem. Enten tror man på dem, eller også gør man ikke. Enten er man "indenfor" eller "udenfor" kristendommens "frelsesvej". En sådan dogmatisk lære hindrer en fri tankeproces, og det da særligt i tilfældet med kristendommen, da denne læres repræsentanter, dem vi kunne kalde "de skriftkloge", hævder, dog uden at sige det særlig højt, at hvis ikke man tror på deres lære, på kristendommens dogmer, går vi fortabt – en ganske uhyrlig påstand og trussel!

Et skrift vendt mod en dogmatisk lære som kristendommen, må indeholde en kritik af denne læres centrale dogmer. Jeg vil i det følgende gennemgå disse dogmer ét for ét. Mht forsoningsdogmet, læren om at Jesus Kristus har båret vore synder op "på korsets træ" og sonet alverdens synd ved sin død, vil jeg i øvrigt henvise til en lille bog, der udkom i 1920: "Forsoningslæren og genvejen" (udgivet ved Michael Agerskov). Her gennemgås de teologiske aspekter ved forsoningsdogmet, og det påvises klart og tydeligt, at dette dogme er uholdbart. Jeg vil her ikke gentage argumenterne fra denne bog, men derimod snarere komme med nogle filosofisk-etiske argumenter mod dette dogme, kristendommens fundament.

Jeg forventer ikke tilslutning eller forståelse fra teologisk side. Mit skrift vil heller ikke være en højklæd, teologisk afhandling, da jeg ganske mangler forudsætningerne for en sådan. Derimod vil jeg påpege nogle filosofiske og etiske brist ved kristendommens centrale dogmer. Jeg vil påvise, idet jeg henvender mig til den almene befolkning, i hvor utrolig grad vi bliver vildledt af folkets "åndelige førere", hvilke utrolige omveje de fører os på vejen mod Gud og hvor dybt de har svigtet. Teologerne, præster og biskopper, giver virkelig "stene for brød", og leder os hen over tomme ørkener af løgn, leder os væk fra og ikke henimod Gud. De tomme kirker viser mig, at jeg har grund til at håbe på forståelse fra "almindelige mennesker", da det ser ud til, at mange allerede har sluppet deres tag i kristendommens mange vildfarelser. Nøgternt set tror jeg, at kristendommen ikke betyder det store, som "frelsesvej" for det store flertal. Det er mit indtryk, at de fleste betragter kristendommen som en slags kulturel arv med nogle mer eller mindre kønne og tiltalende ritualer, som man benytter sig af ved livets og årets højtider. Jeg tror, at det er de færreste, der virkelig tager kristendommen alvorligt.

Ikke desto mindre opretholdes en kirke af et fåtal af "eksperter", støttet af de mange "lunkne" kristnes pengepunge og en forældet grundlov, en kirke, der hævder, at den taler evighedsens sag. Det gør den imidlertid ikke. Kristendommen er bygget op af menneskeskabte dogmer, som ikke længere har tag i mennesket. Det er dette skrifts ærinde at påpege det absurde i disse dogmer, samt at anvise en bedre vej, en vej, der kan føre til større åndelig afklaring for de mange, en vej, der samtidig er nøglen til lysere og fredeligere tilstande på vor klode generelt, en vej, der nu ligger åben for os alle.

Dette skrift er altså et reformationsværk. Jeg skønner tiden moden til endnu en reformation, en mere omfattende og gennemgribende reformation end fx den lutherske. Dermed kan mennesket måske snart igen, efter to tusind års ørkenvandring, begynde at forstå hvem Gud egentlig er og hvor lille kristendommen har gjort Ham.

1. Forsoningsdogmet og dogmet om frelse ved tro

Ifølge kristendommen blev Gud menneske (Jesus Kristus) og ved hans død på korset skabtes en forsoning mellem Gud og mennesker. Dette forsoningsdogme hænger sammen med beretningen om syndefaldet, hvor mennesket, ifølge kristendommen, var ulydige mod Gud, og derefter blev forvist fra Edens Have, Paradis.

Nu synes selve tanken om, at Gud skulle lade sig inkarnere som menneske ganske fantastisk. Men lad os se på, hvad det egentlig er, kristendommen siger med denne tankegang: Mennesket har været ulydig mod Gud. Det bliver

straffet, ved at blive forvist fra Paradiset. Men Gud vil ikke slippe mennesket, og for at bringe en forsoning i stand for den gamle synd, *stiger Han ned på Jorden for at lade sig slå ihjel, i det øjemed at forsones sig med sig selv. Gud tager al synd på sine skuldre, og ved at lade sig slå ihjel af mennesker, noget Han selv har planlagt og sanktioneret, forsones Han derved med sig selv.*

Døden bliver derved gjort til kærlighedens betingelse og fundament. En sindssyg tanke egentlig. Til trods for alskens spekulation og filosoferen, til trods for årtusinders teologisk springen flik-flak for at få det hele til at gå op, er dette de nøgne kendsgerninger. Dette hævder kristendommen og dens talsmænd, idet de kalder dette et udtryk for en ophøjet, ja guddommelig logik. Ikke så svært, at man var nødt til at ophæve denne tankegang til religiøst dogme, som man krævede at folk skulle tro blindt på. I gamle dage under trussel om en voldelig død, i dag pakket ind i guldpapier, idet man samtidig søger at tie alle modstandere af dette sindssyge dogme ihjel.

Men forsoningsdogmet har sine rødder i ældgamle, jødiske forestillinger om Gud som "vredens Gud", en Gud, der bestandig må underkøbes og formildes ved blodige ofringer. Ja, forsoningsdogmets rødder går endnu længere tilbage, til de første menneskers liv i små stammer eller klaner, hvor de ældste i stammen, eller stammens ledere havde de bedste pladser omkring lejrbalet. Ved at ofre forskellige redskaber, våben, fødevarer til stammens ledere, kunne de mindre privilegerede opnå bedre pladser omkring ilden. Kristendommens hoveddogme har altså sine egentlige rødder i ældgammelt hedenskab.

En bemærkning jeg ofte har hørt fra præsterne, når de udlægger dette dogme er følgende: "Så meget elskede Gud menneskene, at Han gav sin elskede søn, til forsoning og frelse for mennesker". Elskede? Hvis Gud elskede menneskene, hvorfor havde Han så brug for et blodigt offer for at forsones sig med dem? Skulle et sådant offer ikke snarere mildne Hans vrede? Nej, hvordan man end vender og drejer det, så er forsoningsdogmet filosofisk og etisk set en kortslutning.

Hvis man ser på hvad Jesus selv lærte menneskene, er der en himmelvid forskel på hans lære og kirkens. Jesus lagde, i modsætning til Paulus, stærk vægt på menneskenes etiske forbedring. For ham gjaldt det om, at fortælle om Guds kærlighed, og derved vække menneskene til eftertanke, vække menneskenes genkærlighed til Gud. Disse ting skulle udmøntes i en bedre levevis for alle. Og han gav talrige lignelser hvori netop den etiske forbedring er hovedtemaet. Han lagde mao stærk vægt på det enkelte menneskes ansvar.

For Paulus er det omvendt. For ham er Gud en vredens Gud, der må forsones med de syndige mennesker. Ifølge ham, og senere Luther, kan mennesket ikke gøre noget som helst for at opnå frelse. Det sker kun, hvis Gud ønsker det. Ellers ikke. Her levnes ingen plads til menneskets eget etiske ansvar overfor sine medmennesker. Det vigtigste er at tro, og det udmøntes i dogmet om frelse ved tro alene. Dvs mennesket kan kun håbe på Guds nåde, ikke Hans kærlighed. Gud er en vredens og hævnens Gud.

Desværre blev det Pauli udlægning der sejrede i de oldkirkelige stridigheder. Paulus var en myndig men sære selvretfærdig mand, der ikke gerne lyttede til dem, der havde kendt Jesus personligt (Paulus mødte aldrig mennesket Jesus). Og han grublede meget over, hvordan vi skulle forstå Jesu menneskevorden. Resultatet af hans grublen blev en total forvanskning af Jesu enkle, skønne kærlighedslære: Elsker hverandre som brødre og søstre! Elsker din næste, som du elsker dig selv! Tilgiver eders fjender!

Elsker hverandre, tilgiver eders fjender! Hvordan lyder disse ord, når vi tænker på kirkens og kristendommens historie? I årtusinder har de kristne, med uudslukkeligt had, ved vold, tvang og overgreb forsøgt at bøje alle de genstridige, de, der ikke ville anerkende deres lære. Elsker hverandre, tilgiver eders fjender! Hvordan lyder disse ord om en Gud, der ikke selv kunne tilgive *sine* fjender, men tværtimod sendte dem i det evige helvede? Elsker hverandre, tilgiver eders fjender! Hvorfor egentlig? Det, der kræves er tro, og intet andet. Tro på at Gud for at forsones sig med menneskene lader sig slå ihjel for at mildne sin vrede. Er det kærlighedens Gud? Sandelig, Jesu Gud og Pauli Gud er ikke den samme! Jesu Gud er kærlighedens Gud, den sande Gud, Pauli Gud er vredens og hævnens Gud, en Gud, der ikke viser mennesket kærlighed men nåde. Jesus viser mennesket henimod Gud, Paulus viste mennesket væk fra Gud. *Og kirkens lære er Pauli lære!*

2. Dogmet om arvesynden

Ifølge kristendommen er hvert nyt menneske, hvert menneskebarn, syndigt i kraft af den fra Adams og Evas fald

overførte synd, den såkaldte arvesynd. En kristen tænker som Augustin har ment, at det var gennem sæden, at mennesket modtog denne arvesynd. Sandheden er den modsatte: Ved undfangelsen af ethvert menneskelegeme modtager vi vor del af den guddommelige lysstrømning, det guddommelige element. Ideen om arvesynden og det syndige menneske er en rent destruktiv tankebygning, som logisk nok har ført med sig, at man i tankerne har skullet ty til et mirakel, for, som mulighed, at blive frelst fra synden: Jesu død og "opstandelse". Sandheden er lige modsat: Ethvert menneske er Guds barn og kan ikke fortabes. Jesus blev ikke sendt til Jorden for ved sin frivillige, af Gud sanktionerede død, at frelse os fra fortabelsen, men for at påpege og tale om den guddommelige kærlighed, som alle, fra undfangelsen, bliver del af. Hvert menneske fødes således ind i den guddommelige kærlighed og kan ikke rives ud af denne på nogen måde, selv ikke ved nok så mange syndige handlinger.

3. Treenighedsdogmet

Dogmet om den treenige Gud, at Gud nok er én, men alligevel på forunderlig vis tre, Fader, Søn og Helligånd skyldes ikke Jesus, men derimod forskellige kirkemøder, hvor man fra teologisk hold "blev enige om" at Gud var en og tre. Ved kirkemødet i Nikæa år 325 e. kr vedtog man Sønnens enhed med Faderen. Her var Helligånden medtaget i parentes som det tredje led i enheden, men ved kirkemødet i Konstantinopel år 381 e. kr blev parantesen slettet, og derefter havde man så denne gudekonstruktion, "Den treenige Gud".

For Jesus derimod var Gud én og kun én. Dette ses også af evangelierne, eller rettere ét sted i Markus-evangeliet, Markus 12, 29, som er blevet oversat ved forskellige revisioner af de oprindelige evangelier, revisioner, der er blevet foretaget fra teologisk side for at få det hele til at gå op. På dette sted citeres Jesus for følgende ord: "Hør, Israel, Herren vor Gud, Herren er én". Jesus selv har selvfølgelig ikke troet, at han på nogen måde var Gud, da en så blasfemisk tanke slet ikke kunne finde rum i hans sind.

Jesus var et meget kærligt menneske, der inderligt ønskede at bringe mennesket til hvile i tillid og kærlighed til Gud. Han udførte ikke mirakler, men hans usædvanligt skarpe klarsyn gjorde ham ofte i stand til at hjælpe, hvor andre ikke kunne. Ikke på mirakuløs vis, men i kraft af sin dybe, rige kærlighed til menneskene. Uforstående, uudviklede, fanatisk ophidsede mennesker, der på alle måder ønskede at gennemtrumfe ideen om Jesu guddommelighed, har senere tildigtet adskilligt til evangelierne, for at bevise dette. Dette leder flere steder til passager, der i dag må synes ufrivilligt komiske i al deres usandsynlige overdrivelse (fx opvækkelsen af Lazarus, forvandlingen af vand til vin osv osv).

Dogmet om den treenige Gud er endnu et eksempel på divergenser mellem det Jesus lærte og det teologerne, de skriftkloge, lærte og lærer. Tanken om at Gud skulle finde på at inkarnere sig selv i et menneskelegeme er i den grad udtryk for en formørket tankegang, en helt og aldeles blasfemisk tanke, der ikke burde finde nogen som helst tiltro eller udbredelse. Jeg vil tro, at det igen er den kristne trussel om den evige fortabelse, som teologerne altid har brugt som magtmiddel, der har skræmt menneskene til også at godtage dette dogme, hvorefter dogmet er blevet indlevet i menneskenes sind og tanker og til sidst blevet noget man blot accepterede. Det er igen den destruktive, kristne blanding af stok og gulerod (helvede eller paradís – vælg selv!), der gør sig gældende. Kunne vi dog snart blive fri for denne uværdige skalten og valten med menneskenes liv og lemmer!

Af og til kan man spørge sig selv, hvad der egentlig er teologernes drivkraft. Er det deres egen angst, som de kræver delt af andre, er det blændværk, der skal dække over det faktum, at de intet reelt ved om Gud, eller noget helt andet? Som det er nu, indtager teologerne, de skriftkloge, en magtstatus, idet de kræver at vi bekender os til deres tro, under trussel om evig fortabelse. Hvor ukærligt er ikke dette! Og hvor usandt da *ingen, absolut ingen* skal fortabes. Den evige fortabelse strider helt enkelt mod Guds alkærlighed, og en lære, der fastholder fortabelsen som mulighed, er således Gud uværdig. Ingen kan nogensinde falde uden for Guds kærligheds rækkevidde, heller ikke Guds modstander gennem årmillioner, Satan. "Tilgiver eders fjender!" råbte Guds udsending, Kristus, til de døde hebræere. Skulle Han så ikke selv kunne tilgive sin egen fjende? Svaret giver sig selv.

Men der er yderligere det aspekt i sagen, at kristendommen for en stor dels vedkommende netop, rent faktisk, er inspireret af samme Satan, for at holde menneskene væk fra Gud, for at forvirre menneskene ved stadig mere uforståelige udlægninger af Jesu menneskevorden; Målet var at lede menneskenes opmærksomhed væk fra Jesu egentlige lære, hans kærligheds-, barmhjertigheds- og tilgivelses lære, og få menneskene til at spekulere sig stadig længere ned i mørket, i stedet for at *elske hinanden*. Derfor strider kirkens lære på så mange og på så afgørende punkter mod Jesu egen lære.

4. Dåbsdogmet

Ifølge kristendommen kræves det, at man bliver døbt, hvis man skal frelses. Jesus døbte ikke selv, da han klart så, at menneskene ikke forstod denne handling på den rette måde. Folkene lagde ofte mere i dåben, end der var og er basis for. Deres opfattelse stemmer nogenlunde overens med nutidens teologers, idet de mente, at man ved dåben for evigt blev rensset for syndens urenhed, dvs ikke alene rensedes man i dåben for fortidige synder, men også for de fremtidige.

En tåbelig tanke! For det første renses det ikke sjælen at få lidt vand i håret, "indviet vand" eller ej, for det andet kan det, der ikke er, de fremtidige synder, selv sagt heller ikke renses på denne måde. Det er et typisk eksempel på den udvortes religiøsitet, som kendetegner kristendommen, at man sætter sin lid til udvortes ceremonier, og tror, at de også har indvortes betydning. Smart, da man så slipper for det etiske ansvar, som Jesus bestandig fremhævede.

Jesu disciple pressede dog hårdt på, for at få lov til at døbe folkene, da de mødte megen modstand og mistro, hvis de fulgte Jesu opfordring om ikke at døbe. Og det siger alt om menneskenes hang til nemme løsninger, og deres uendelige besvær med at se og forstå deres virkelige ansvar, der omfatter alt, alt hvad man tænker og gør, alt skal vi engang stå til ansvar for. Men ikke overfor en streng og grusom Gud, men derimod en mild og kærlig Guddom, der opdrager alle sine børn til at blive selvstændige personligheder, der er deres fulde ansvar bevidst. Og Gud har tid nok; mennesket har ikke kun én chance, men mange, da vi må leve talrige gange her på Jorden, netop indtil vi til fulde forstår vort ansvar, det ansvar som Jesus altid påpegede, men som kirken "barmhjertigt fjerner" igen fra mennesket ved at hævde, at alt i virkeligheden er op til Gud og Hans "nåde". Stik imod hvad Jesus lærte.

Under presset fra disciplene tillod Jesus til sidst dem at døbe, *men kun når det krævedes af dem*. Dåben, i den skikkelse som denne ceremoni har i dag i kirken, var netop det Jesus advarede imod. Men naturligvis fremturer kirken, sikkert ud fra en tanke om, at hvis ikke man tager ansvaret fra menneskene, får man ingen tilhængere. En tankegang, som vi desuden møder i alle totalitære regimer og revolutioner. Giv folket brød, og lad dem betale med deres sjæl, lyder parolen, også den kristne.

Jesus havde i starten af sin gerning som reformator og religionsstifter et møde med Johannes Døbereren, der døbte folkene, der søgte ham, i Jordans flod. Johannes udtalte, når han døbte ordene: "Som jeg med vandet rens eder legemer fra Jordens støv og smuds, således vil Herren rense eders hjerter med den himmelske ild, rense eder fra syndens og ondskabens smuds". Den opfattelse af dåben, som vi møder hos Johannes, og som blev grundlaget for Jesu syn på dåben, er altså at dåben er et *sindbillede* på menneskenes renselse fra synden, *et sindbillede* og intet andet.

Men som på så mange andre punkter divergerer Jesu og den senere kirkes lære, også på dette punkt. Hvad teologerne egentlig havde tænkt sig konsekvenserne af dette dogme ville være, er ikke godt at vide. Skulle alle ikke-døbte også gå fortabt? Er det sådan de forestiller sig Guds kærlighed? Stik imod hvad Jesus lærte hævder de et dogme, der i tåbelighed savner sidestykke i den menneskelige tænknings historie.

5. Nadver

Ifølge kristendommen kan menneskene opnå syndsforladelse ved at drikke "Jesu blod" og spise "hans kød". Denne del af kristendommen har sit virkelige, historiske udgangspunkt i Jesu afskedstagen med sine disciple, da han vidste, at han var udset til at undgælde for menneskenes og de skriftkloges vrede og had. De ord, der ved nadveren i den kristne lære tillægges Jesus: "Mit legeme og mit blod vil jeg give for eder til en ny pagt mellem Herren og eder" er en forvrængning af *Pauli ord*: "Som Jesus gav sine apostle af sit brød og sin vin, gav han sit legeme og blod til åndelig mad og drikke for sine; ja, han gav sig til syndoffer, et tegn på en ny pagt mellem Herren og os".

Igen ses det, at det er *Pauli udlægning og ikke Jesu gerninger*, der ligger til grund for kirkens lære. Jeg forestiller mig, at Jesus ved sin afsked med dem, der elskede ham, har været dybt bedrøvet, og at der sandelig ikke har været nogen "feststemning" ved denne lejlighed (jf. "Det palmestrøede indtog i Jerusalem"). Jesus var en træt mand, jaget, forfulgt, hadet af de mange, og udset til at undgælde for folkenes ondskab og had. Hos sine disciple, der forstod hans sande storhed, og som elskede ham for alt det, han gav dem, hans dybe, rige kærligheds frugter, hos dem har han vel haft en lille ø af fred midt i stormen, der rasede mod ham.

Nadveren udlægges af Paulus som en ny pagt mellem Gud og mennesker, mens Jesus her blot tog afsked med dem, der elskede ham. Her ser vi igen det lave overfor det høje, vredens Gud overfor kærlighedens Gud, Pauli Gud overfor Jesu Gud. Ved at tage nadveren alvorligt, som middel til syndsforladelse, stiller de kristne sig på linje med de mest primitive, naturreligioners gudekultus. Selvfølgelig opnår man ikke på nogen måde syndsforladelse ved at drikke sin guds blod og spise hans kød! At man stadig kan opretholde dette dogme, er mig egentlig ubegribeligt.

Noget andet er det, at mennesker, der deltager i nadveren, ofte føler sig åndeligt trøstede deraf. Men det skyldes ikke sakramentets nydelse, men derimod den dybfølte anger og bøn til Gud eller Jesus. Igen: Vægten må lægges på det personlige, etiske ansvar, ansvaret overfor Gud og mennesker, og ikke på tåbelige, frastødende ritualer og sakramenters "underfulde kraft". Alle sakramentale handlinger er udvortes religiøsitet så det basker! Og de gavner ikke mennesket det fjerneste.

6. Konklusion

Kristendommen er i den grad befængt med fejle påstande og løgne, idet kirkens vægt ligger på Pauli og ikke på Jesu lære. Jeg har med vilje ikke medtaget dogmet om den "ubesmittede undfangelse af Jesu legeme ved den Hellige Ånd" og "den hellige jomfru", da det simpelthen forekommer mig for tåbeligt at tro på noget sådant. Selvfølgelig blev spiren til Jesu jordiske legeme skabt på normal vis, dvs ved samleje mellem mand og kvinde.

Kristendommen trænger til en grundig udrensning, og til grund for denne udrensning, denne altgennemgribende reformation, hvor vægten må lægges tilbage på menneskets etiske ansvar overfor Gud og hinanden, det som Jesus bestandig søgte at gøre sine samtidige forståeligt, til grund for denne reformation bør vi lægge storværket "Vandrer mod Lyset!" (udgivet ved Michael Agerskov), der blma rummer en helt igennem sandfærdig beretning om Jesu liv på Jorden. Og hvordan kan jeg så vide det? Fordi vægten i dette værk netop ligger på menneskets etiske, religiøse ansvar, på kærligheden til Gud og mennesker, og ikke på Guds "nåde" eller "vrede". I "Vandrer mod Lyset!" lærer vi, at Gud elsker alle mennesker, uanset tro eller mangel på tro, uanset synderegister. Og vi lærer, at *ingen, absolut ingen* skal gå fortabt, at Himlen, Paradis, Guds Rige er for os alle. Engang vil Gud modtage alle mennesker, der har levet, alle mennesker, der lever og alle, der vil leve, modtage alle sine børn ud fra sin dybe, uendelige, alle omfattende kærlighed. Guds kærlighed og Hans tålmod er uden grænse. Han kræver, at vi gør vort bedste, men er stadig parat til at tilgive os, når vi har fejlet og beder oprigtigt om tilgivelse.

Kristendommen hævder det modsatte. Hvis Gud virkelig var som kristendommen hævder, ville Han ikke være kærlighedens Gud, selv om de kristne selvfølgelig hævder dette. Hvad med alle de fortabte, spørger man, hvad med alle dem, der aldrig har hørt om Jesus, enten fordi de levede før ham, eller fordi de lever i dele af verden, hvortil kristendommen ikke har vundet udbredelse? Til svar fra de kristne får man som regel kun et svar, der dels kan være iblandet en del angst, dels, og det er det typiske, en selvretfærdig, selvgod overbevisning om at være "på den rette side".

Alle slige tåbeligheder må fare, hvis den sande Gud, der *er* kærlighedens Gud skal have større indflydelse på vor verden. Mennesket må opgive de gamle, kristne forestillinger og søge den sande Gud, søge den sandhedens, kærlighedens og mildhedens Gud, der alt for længe, i kraft af den kristne vranglære, har været sat i skyggen. Indtil mennesket lærer den sande Gud at kende, kan kærlighed, barmhjertighed, tilgivelse og fred ikke vinde indpas for alvor i vor verden. "Vandrer mod Lyset!" viser os denne Gud, uden at kræve, at vi tror på hverken "Vandrer mod Lyset!"'s guddommelighed eller på Gud overhovedet. Men vejen til større fred, for alle Jordens mennesker og for den enkelte, går over denne erkendelse, samt over tilgivelsen af Ardor (Satan), der nu er vendt tilbage til lyset og Gud. Det er ikke absolut nødvendigt, men det er en genvej til Gud.

Med de kristne dogmer korsfæster mennesket sig selv. Lad os snart se den dag, hvor denne lære bliver betragtet som det, den er: En formørket gudsvision, der har rod i tider, der var mere onde end vores, et levn fra tider, da man endnu ved trusler om evig lidelse kunne trælbinde millioner af mennesker i mørke og uvidenhed, en lære, som er den sande Gud, kærlighedens og fredens Gud ganske uværdig!

cpo; omkring 2000

Sidst redigeret februar 2007